

DRÅBY OG OMEGN

1. Bind

Mogens Møller

2019

INDHOLD

Forord

Indledning

Begivenhedsoversigt

Djursland-halvøen og Hasnæs-halvøen

Dråby Sogn - udstrækning, landsbyer og folketal

Dråby i hovedtræk

1763 Dråby beskrevet af pastor E.G. Begtrup i Kalø
Amts beskrivelse

1770 Antal gårde, husmandssteder og jordløse huse
efter Skærsøs hoverireglement

1787 Folketællingen for Dråby

Udsigt over Dråby set fra Karlsbjerg 1913

Luftfotos af Dråby 1953 og 1974

Udsigtsbilleder over Dråby og omegn set fra
Karlsbjerg i fire retninger 2018

Bynavnet Dråby

Dråby nævnt fra ca. 1240 og de første dråbyensere
1479

Tidligere forsøg på forklaring af bynavnet

Bynavnet beskrev byens beliggenhed på snævert
landdrag mellem højde- og vanddrag

Stednavne i Dråby og omegn

Oldtiden - frem til omkring ved år 1050

Besejlingsforhold ved Østdjursland

Vandvejenes betydning før de anlagte landeveje
Besejlings- og havneforhold på Ebeltoft-Grenaa-egnen
Kystladepladser – Glatved, Havmøllen, Rugård,
Katholm (Havknuden), Grenaa, Treå, Rygård Strand,
Egsmark, Handrup, Nappedam (Kalø), Knebelbro og
Helgenæs

Ankerpladser til søs og nødhavne i læ under stormvejr
Djursland som centrum i landet

Skibsforbindelse med andre nordiske egne

Forbindelse med fjerne byer og lande – Irland, Rusland
og Middelhavsområdet

Bebyggelsers typiske tilbagetrukkethed fra kysten i
sørøverly i ældre tid

Holme landsbyen har ud fra sit navn ligget i et vand-
eller vådområde

Pramdiget/Pramdigebæk – kanal fra Havmølleåen til
Skærsø

Boeslum Sø / Gunge Sø med afløbet Purbæk - Gungerne

Boeslum Sø / Gunge Sø – Gungerne

Purbæk fra Gungesøen/Gungerne til havet

Afvandingen af Gungerne og dermed resterne af
Boeslum Sø / Gunge Sø 1953

Dråby Sø og myten om betydelig havneby med stor kirke

Dragning af vikingeskibe over land

Dragning af skibe over land er et gammelt og stedse velkendt fænomen for fagfolk

”Drag” i stednavne – vidnesbyrd om skibsdrawing eller landskabstræk eller fantasidyr..

Kanhavekanalen på Samsø – et vidnesbyrd om det upraktiske ved skibsdrawing

Landtangen Draget mellem Mols/Helgenæs – med stednavn af tvivlsom oprindelse

Draget i Dråby er byens landdrag – ikke landtangen mellem Dråby Sø og Ebeltoft Vig

Myten om Dråby som havneby med Sankt Nicolaus som søfartshelgen

Havneby-myten skitseret af M. H. Rosenørn og udviklet af L. J. Bøttiger

Synspunktet om havnegade (bryggegade) i Den Nedre Ende af Dråby

Sejlspærring med pæle antaget af museum og nationalpark ud fra én pæl

Nogles formodning om gammel havn ved Bolbro og Skindertange nordvestligt i søen

Bremerholm nordøstligt for Dråby Sø – næppe værft som Bremerholm ved København

Råbæk (Robæk) med Dråby Søes afløb til havet – har ikke navn efter roning med årer

Dråby Søes sejlbarehed sammenholdt med skibes dybgang

Vandets fald fra Dråby Sø og til havet via Råbæk (Robæk)

Sænkning af søens vandstand ved uddybning af afløbet til havet 1909-1910

Regulativet for Robæk – Hovedvandløb Nr. 25 i
Randers Amt

Landhævninger i stenalderen samt strandvolde og
tilmudring sidenhen

Sakkerbækken med ringe vandstrøm giver kun lidt
vand til og fra Dråby Sø

Målinger i 1989 af søvandstanden

Kulstof-14-datering i 1999 af havvandets afskæring
fra søvandet

Gamle land- og søkort undersøgt for tegn på
sejladsmulighed til Dråby

Dråby Kirkes indvielse til Sankt Nicolaus taget som
vidnesbyrd om sejlad til byen

Dråby Kirkes anvendelse som sømærke taget som
vidnesbyrd om sejlad til byen

Konklusion på tidsfæstelsen af afbrydelsen af Dråby
Søs sejlbare havforbindelse

Hed Dråby Sø oprindelig Skarsø efter stenrevet
Skarenav?

Snekkehavn for Dråby-egnen sandsynlig i vig ved Vibæk

Udrustning af krigsskibe i herreder som
militærdistrikter og senere i skiben

”Snekke” i gamle stednavne som tegn på aktiviteter
med vikingeskibe (snekker)

Snekkehavne i Djurs Sønder Herred – vel ved Vibæk
og Hyllested samt på Helgenæs

Den nu rørlagte Vibæk er en rest af et tidligere åløb
og en endnu ældre vig

Holmen med Foldbyholm i sydvendt havvig i
forlængelse af Vibæk ågab

Snekkeholmen i Vibæk Vig i ågabet syd for Ebeltoft – sandsynlig havn i vikingetiden

Snekkeholt, Skibsbierg og Varbjerg ved Hyllested – vel minder fra snekkehavn i en vig.

Snekkedal ved Helgenæsgård/Kongsgårde på Helgenæs – vel snekkehavn i en vig

Ebeltoft købstad

Bynavnet Ebeltoft – alder, skrivemåder og oprindelse

Byvåbnet fra 1300-tallet med æbletræ

Købstadsprivilegierne – Ebeltofts ældste bevarede privilegier fra 1301

Ebeltoft Kirke fra senest omkring 1250 under Ebeltoft Sogn

Kapel i Ebeltoft omtalt 1458 – måske uden sogn som lukket godskirke til Æbelsøgård

Æbelsøgård med Æbelsø Mark, Æbelsø Gårde og Ebeltoft ved Æbelsø i Æbelskov

En toft var en gårds særjord med en typisk beliggenhed lige op ad bygningerne

Æbelsøgårds toft lå ved Ebeltoft – måske også selve gården og måske med kapel

Ebeltofts ældste havn lå måske i en vig tæt ved Nedergade sydlige ende

Kongernes ejendomsret til samt bortforlening og pantsætning af Ebeltoft og omegn

Ebeltoft omgivet af jordvolde med byporte for opkrævning af bytold op i 1800-tallet

Ebeltoft Landsogn – en sognekommune for Elsegårde, Skovgårde og Foldboholm

Købstadens indbyggere, borgere, erhverv og bymarker

Handelen i Ebeltoft støttedes ved nedlæggelse af markeder på landet

Oplandshandel – landprang – adelens uhæmmede frihed

Ebeltoft-Grenaa-komplekset i kampen om handelsoplandet

Købstadsbegrebet afskaffet ved kommunalreformen 1970

Kongsgård – Æbelsøgård – evt. Burgård – Rane Ladegård

Kongerejser for styring af landet – med besøg i Ebeltoft

Tingsteder på Dråby-egnen

Byting under åben himmel i ældste tid – tinghuse fra 1521

Herredstinget – Dråby lå først i Djurs Sønder Herred og siden i Mols Herred

Birketing med udskilte retskredse – herunder Dråby Birk = Hassens Birk

Statsstyre via Kalø Len – amt, statsamt og statsforvaltning

Hedenskab, overtro og trolddomssager

Karlsbjerg med to gravhøje og et tankevækkende navn

Menneskeofringer i Brøndkjærs mose sydvest for Karlsbjerg

Brønd og offergaver i Brøndkjærs mose ved Karlsbjerg

Overtro – trolderier i lokalområdet ifølge sagn

Troldbakken i Dråby

Hovedløs so med hovedløse grise ved Boeslum-Dråby vejen

Trold ved Boeslum-Dråby vejen – mødt af Boeslum-smeden

Stang skyder sig ved midnatstid tværs over vej ved Boeslum

Spøgeri ved Kjellistang i Skærsø Storskov

Jomfru Ingeborg halshugget på Ingeborgs Pold
spøger nu der

Spøgelse på Skærsø

Hekseforfølgelser tilskyndet af præster og udført ved konge samt godsejere

Hekseforfølgelses baggrund og udøvelse på Djursland

Skibsforlis undskyldt med trolddomsbeskyldning mod kvinde som var i Dråby

Trolddomsanklage mod politisk rivals kone

Vidneudsagn svækket ved trolddomsanklage mod konen

Hekseanklaget Maren Clemensdatter i Aarhus med tilknytning til Ebeltoft og Dråby

Dråby Sogn og kirken

Dråby Sogn

Sognets alder og baggrund

Dråby Sogn nedklassificeres fra hovedsogn til anneks under Ebeltoft Sogn fra 1536

Handrup får egen kirke 1902 – som et underdistrikt i Dråby Sogn

Sidestilling fra 2011 af egnens tre kirker under et
Ebeltoft-Dråby-Handrup Sogn

Dråby Kirke - bygning og inventar

Kirkens opførelse forhindret af trolde – eller vel
rettere af dens hedenske modstandere.

Størrelsen af kirken

Kirken viet til søfartshelgen?

Kirkens beliggenhed og ydre udseende

Kirkerummet og dets udsmykning

Indmurede menneskekranier udenfor dør til ligkapel

Begravelser inde i kirken

Konfiskation af kirkeklokker

Særkalke eller fælleskalk

Kirkeejere - præsteudnævnelser - prestigebyggeri

Kirkens ejerforhold og bestyrelsen af dens midler

Rosenkrantz-ernes dominerende prægning af Dråby
Kirke 1426-1503

Gøye-slægtens præg på Dråby Kirke 1503 - ca. 1638

Benzon-slægtens prægning af kirken 1679-1804

Lauritz la Cour tilførte som sidste enerådige
"kirkejer" kirken sit personlige præg

Dråby Kirke reelt fungerende som menighedsstyret
selvejende institution fra 1912

Kirkegårdene - den gamle ved kirken og den nye ved søen nord for byen

Kirkegårdenes ældre historie

Fredede gravsteder

Gravsteder bekostet af andre end pårørende

"Kirkestien" mellem kirkeområdet og den nye kirkegård ved søen

Den gamle præstegård på Dråby Bygade 35 med præstejorden

Kapellanboligen Dråby Søvej 4 syd for Dråby Kirke 1958-94

Sognepræster og kapellaner ved Dråby og Ebeltoft sogne

Præster styrede tanker og handlinger – skabte trællesind ifølge Robert Molesworth

Primitive præstemiljøer med druk og vold

Præsten som administrator i 1800-tallet

Sognepræsten Hennecke Henzesen (Henniken Hinceri) 1329

Sognepræsten Peder Andersen 1441 boende i Dråby

Sognepræsten Christern Hindzøn 1479

Sognepræsten Anders Glad (som på latin kaldte sig Andreas Lætus) 1516-56

Sognepræsten Jens Jensen Bay 1588-1599

Sognepræsten Niels Pedersen 1613-1653

Kapellanden Peder Thomsen 1637

Sognepræsten Knud Hansen Utrecht 1673-1711

Kapellanden C. B. Hansen – boende i Ebeltoft 1944-58 og i Dråby 1958-79

Kordegne, kirkebetjente, organister, bælgrædere, ringere og gravere

Kristentroens praktisering i Dråby

Kristendomspåtrykning – dåb – skolegang – konfirmation – katekisation

Kirketugt – pligt til kirkegang og altergang

Helligdagsforordningen – helligdagsforseelser

Kirkegangskoner

Den kirkelige interesse i Dråby

Uddeling af bibler, salmebøger og Brochmands Postil
som missionsindsats

Kirkebøgerne fortæller

Kirkeskatter

Afgrødetiende til kirken – fordelt mellem
kirkebygning, sognepræst og biskop

Kirkelade – fandtes næppe i Dråby i historisk tid

Offer til sognepræst og sognedegn ved højtider og
for kirkelige handlinger

Aarhus Domkirke med Aarhus Stift ledet af biskopper

Djursland under Aarhus Stift fra omkring 1060

Biskopperne og deres forhold til Dråby Kirke

Domkapitlet med domkirkens præster (kannikker)
forsørget ved præbender

Domkirkens ejendomsbesiddelser på Dråby-egnen

Klostres ejendomme og velyndere på Dråby- egnen

Munkes og nonners rolle – frontløbere eller
bagstræbere

Klostre med faste ejendomme på Djursland

Lægeurter som formodede vidnesbyrd om fortidige
klostre

Klosterejet ejendom i Dråby Sogn

Myten om kloster mellem Dråby Sø og Skærsø

Kan der have været et nu glemt/overset kloster på
Dråby-egnen?

Kristelige retninger og sekter

Grundtvigianismen

Indre Mission – med hvervemøder og søndagsskole

Frelsens Hær

Jehovas Vidner

Adeliges snylterliv på lokale herregårde

Hogsborg – husmandssted med myte om fortidig borg

Burgaard – kongens birkefogedgård – storgård til ca. 1700

Myten om borg på Borggård – gårdens historie

Løngang mellem Dråby Kirke og Borggård ifølge lokal folkesnak

Burgaard og ladegård som sædvanlige betegnelser for to bygningafsnit i herregårde

Burgaard og Ladegaard – eventuelt som to særskilte (nabo)gårde i Dråby

Burgaard var ikke Hogsborg og har ikke ligget ved Hogsborg

Burgaard som slægtsnavn i Ebeltoft

Ejere og brugere af Burgaard indtil 1700-tallet

Kongen ejer af Burgaard ca. 1240 - 1661/62 og under Skærsø til 1807/08

Anders Burgardh i Dråby 1479

Søren Jensen – nævnt som birkefoged i Burgaard 1611/12-1625

Peder Andersen Grønbæk Skriver – nævnt som birkefoged i Burgaard 1631-1638

Jens Steffensen – nævnt som birkefoged i Burgaard 1649-1662

Andreas og Frands Rod (Rhode) sælger Borregaard som øde til Hans Benzon 1681

Boregaard bortfæstet fra Hans Madsen Benzon (Skærsø) til 6 brugere 1683-88

Mette Lauritsdatter i Boregaard viet til Søren Andersen Konge 1701

Søren Madsen fæster af Boregaard 1717/19

Niels Jensen Grønfeld fæster af Boregaard 1754-77

Lyngsbækgård - som kongens birkefogedgård og ladegård

Skærsø hovedgård med fæstebønder 1343-1808

Stednavnet Skærsø

Skærsøs udvikling i hovedtræk fra ældste historiske tid

Skærsøs fremtræden overfor omverdenen gennem århundrederne

Beskrivelse af Skærsø gods ved E. G. Begtrup 1763

Bygningskomplekset

Skærsø-ejeres jorderhvervelser i konflikt med Ebeltoft-borgeres rettigheder

Hovdiget til afgrænsning af jord dyrket af godset mod det til bønderne bortfæstede

Huse og gårde under Skærsø op i 1800- og 1900-tallet

Skovfogedhuset – Hovdigevej 2 i Storskoven ved Dråby Sø

Bakkely – landarbejderhus Dråby Bygade 51 på Troldbakken nord for grusgraven

Skærsøs jorder efter fæstegodsets salg

**Skærsø-ejere - afsnit med ejeroversigt
efterfulgt af afsnit om udvalgte ejere**

Ejerrækken for Skærsø oversigtligt

Drage- eller Rand-slægt som mulig ejer af Skærsø
før 1345

Jens Mogensen (Johan Magnussen) (Juul) 1343 - ca.
1345

Inger Stigsdatter (Hak) ca. 1345 - ca. 1350 - som
enke efter Jens Mogensen (Juul)

Aage Pedersen (Steek) ca. 1350 - 1370 - gift med
Inger Stigsdatter (Hak)

Inger Stigsdatter (Hak) ca. 1370/71 - 1392 - som
enke efter Aage Pedersen (Steek)

Margrethe Aagesdatter (Steek) 1392-1403

Else Holgersdatter (Krognos) 1403-1470

Otte Nielsen (Rosenkrantz) 1470-1477

Erik Ottesen (Rosenkrantz) 1477-1503

Mette Eriksdatter (Rosenkrantz) 1503

Eskild Mogensen Gøye 1503-1506

Mogens Eskildsen Gøye 1506-1544

Eline Mogensdatter Gøye - delejer 1544-1563

Falk Falksen Gøye (junior) - delejer af Skærsø ca.
1600-1640

Just Styggesen Høeg og Anne Jørgensdatter Lunge -
ejer af Skærsø ca. 1640 - 1652

Jørgen Justsen Høeg (Banner) - ejer 1652-1679

Hans Mathias Bentsen adlet Benzon 1679-1704

Christian Benzon (senere von Benzon) 1717-1730 -
gjorde Skærsø til stamhus

Lauritz Ulrik la Cour 1825-1871

La Cour familiens rodede ejerskab 1871-1933

Jacob Ludvig Vauvert la Cour og Jørgen Carl la Cour
1873-1898

Jens Lassen Faurschou Dornonville de la Cour 1914-
1933 med brødre som bestyrere

Forpagtere på Skærsø

Personale på Skærsø

Ridefogeder

Godsfuldmægtige, forvaltere og godsskrivere

Altmuligmand Wilfred Gjerding 1927-33

Hovmesteren

Podemestre – boende i Dråby eller på Skærsø

Godsfiskeren

Skytter – ansat af gården eller i nyere tid af
jagtlejere – klapjagt – krybskytter

Mejerister, meyersker og fyrbødere på Skærsøs
gårdmejeri ca. 1845-1933

Ladefogeder

Skovfogeder – boende i Dråby, i Skovfogedhuset ved
Dråby eller ved Skærsø

Savskærere

Godssmeden – først boende på Visbroholm 1799-
1814 – siden på selve Skærsø

Herremandens personlige udnyttelse af tjenestepiger

Smålighed og rundhåndethed overfor tyende

**Boeslumgaard – Bozeholm – Hougaard – Andkær
Slot**

Marsk Stig Andersen (Hvide) og drabet på Erik Klipping

Rane Jonsen - dømt fredløs og med gods på Djursland

Myterne - konklusioner om Dråbys påståede storhedstid

Dråby-myternes opståen og efterprøvelse

Ad myte 1. At Dråby er ældre end Ebeltoft og var en større by lang tid før denne

Ad myte 2. At kirken er stor, fordi Dråby var stor, da Ebeltoft kun havde et "kapel"

Ad myte 3. At Dråby havde en betydelig havn i vikingetid og langt op i middelalder

Ad myte 4. At der har ligget en borg ved Hogsborg

Ad myte 5. At Borggård i Dråby har navn efter en befæstet borg

Ad myte 6. At der var en hemmelig underjordisk gang mellem Borggård og kirken

Ad myte 7. At der var et kloster ved Dråby

Ad myte 8. At gamle lægeurter i eller ved byen stammer fra borg og/eller kloster

Billedliste

Litteratur og kilder

Bøger

Bøger i private udgaver

Årbøger

Tidsskrifter

Hjemmesider

Århus Amtskommune.
Syddjurs Kommune
Projekt "Kulturhistorie og landskab"
Nationalpark Mols Bjerge
Ebeltoft Byhistoriske Arkiv
Rigsarkivet. København
Rigsarkivet. Viborg (tidl. Landsarkivet for Nørrejylland)
Det Kongelige Bibliotek
Dansk Folkemindesamling
Institut for Navneforskning ved Nordisk
Forskningsinstitut, Københavns Universitet
Geodatastyrelsen
Nationalmuseet. Antikvarisk-Topografisk Arkiv,
Afdeling for Oldtid og Middelalder
Aarhus Universitet
Statsbiblioteket i Aarhus
Erindringer – personlige beretninger og meddelelser
Filmoptagelser
Lydoptagelse – Aarhus Universitet. Institut for Jysk
Sprog- og Kulturforskning

Forord

Dråby er den fineste lille landsby på Djursland. Amtsfredningskontoret ved Århus Amtskommune skrev i rapporten "Forhistoriske og historiske forhold" fra 1982, at Dråby var en "Værdifuld landsby med mange fine små huse." Og på et tilhørende kort har byen signaturen "Særlig værdifuld landsby" - altså en by, som var værd at værne om.

Min baggrund er en uddannelse til jurist med bl.a. retshistorie som et tilvalgsfag og derefter til advokat samt senere arbejde indenfor faget. Sideløbende har jeg gennem årtier dyrket historie som amatør. Jeg har tidligere medvirket ved redigeringen af den historiske årbog "Grenaa og Omegn. Før og nu". Med hensyn til mine bogudgivelser henvises til bogens litteraturliste.

Mange skylder jeg tak for stor hjælpsomhed til projektets gennemførelse og herunder især:

- Medarbejderne på Ebeltoft Byhistoriske Arkiv, Grenaa Bibliotek, Grenaa Egnsarkiv, Rigsarkivets afdeling i Viborg (tidligere Landsarkivet for Nørrejylland), Rigsarkivet i København, Det Kongelige Bibliotek, Matrikelarkivet, Dansk Folkemindesamling samt Nationalmuseet.
- Geologen Kaj Strand Petersen († 2011) fra Danmarks Geologiske Undersøgelse, der velvilligt hjalp med undersøgelse af, hvor sent man kunne sejle fra havet og ind i Dråby Sø.

- Min gode lokalhistorikerven Jørgen Østergaard i Boeslum for mange gode stunder med ture til landsarkivet i Viborg og for rundhåndet hjælp med oplysninger.
- Min gode lokalhistorikerven Agnes Kannegaard Andersen i Ebeltoft for mangan god snak og afprøvning af samt deling af oplysninger, der gør en synlig forskel i bogen.
- Min mor Lisbeth Møller, født Elisabeth Petrine Andersen på Dråby Søgård i 1921. Lisbeth har kendt slægtsmedlemmer på og fra Søgård i 6 generationer. Lisbeth har med sin store interesse for lokalhistorie og gode hukommelse hjulpet med utallige gode oplysninger om folk, steder og begivenheder i Dråby og omegn.
- Min søn og gode ven Niels Martin Møller for engagement med bl.a. oplevelser i marken med metaldetektor ved Hogsborg og gravning af mandsdybe søgehuller ved søens afløb.
- Min kone Jytte Nielsen for hyggelige arkivture samt gode råd om layout, billeder og tekst. Bogen giver i den sidste ende udtryk for mine egne synspunkter.

Indsamlingen af materiale om Dråbys historie har stået på i årtier. Jeg blev født i Dråby i 1946, boede der de første 15 år og har siden tilbragt mange gode timer der sammen med nære venner. De fantastiske myter om Dråbys tidligere storhedstid udfordrede videbegærligheden. På grund af det langvarige forløb blev der undervejs gjort notater om de foretagne undersøgelser for at fastholde overblikket og det resulterer nu i denne bog.

Det ellers gode egnsarkiv i Ebeltoft med hjælpsomme medarbejdere hører under museet. Arkivet er de senere år blevet pålagt at opkræve en afgift på 5 kr. for hvert digitalt foto af en tekst eller et billede, som man selv tager. Afgiften

fungerer som en strafafgift rettet mod bogskrivere udenfor museets organisation. Ebeltoft-arkivet er så vidt vides det eneste offentlige arkiv på Djursland, som opkræver en sådan afgift og måske det eneste i landet.

For hvert billede, man affotograferer og bringer i en bog skal der nu herudover betales 300 kr. for en såkaldt "reproduktionstilladelse". Efter indførelsen af disse afgifter er materialet så vidt muligt fundet på mere brugervenlige steder.

Museet i Ebeltoft har omfattende interne samlinger af genstande, fotos og papirer. Hvor eksemplarer af skriftligt materiale findes på Nationalmuseet, mødes man her med åbenhed og velvilje f.s.v. angår såvel adgang som kopier.

I alle direkte citater samt bogtitler er som udgangspunkt bibeholdt den oprindelige retskrivning.

I middelalderen frem til reformationen 1536 skrev de få, der overhovedet kunne skrive, ikke på deres danske modersmål, men på latin. Danske magthavere rettede ukritisk ind efter den katolske kirke ledet af paven i Rom med hensyn til sprog og kultur. Dokumenter fra middelalderen er altså oversat fra latin, når vi nu ser dem på dansk og det giver anledning til problemer med fortolkning og misforståelser. Det er især galt med stednavnene, da man først havde svært ved at finde latinske ord for dem og siden fik vanskeligheder med at tilbageføre til dansk.

Grenaa januar 2019
Mogens Møller

Indledning

Denne bog er én ud af en serie på 3 bøger, hvis titler fremgår i litteraturfortegnelsen sidst her i bogen. Bøgerne beskriver Dråby fra landsbyens oprindelse og frem til vore dage. Efter 1960-erne er der dog kun trukket enkelte linjer op til nutiden.

Myterne om Dråbys formodede storhedstid udvikledes for ca. 125 år siden af pastor L. J. Bøttiger i Vistoft, som i 1893 fik udgivet bogen "Æbeltoft og Omegn (Mols) nærmest til c. 1814".

Margrethe Lundberg fra Ebeltoft skrev med irritation om "Bøttigers noget forvirrede Opgivelser saasnart det drejer sig om Slægtskaber". Dette kan suppleres med, at Bøttiger også fremdrog mange gode oplysninger. Men Bøttiger havde godt nok en om man så må sige præstelig tilgang til historien. Han kunne sætte sig op til en blind tro på fantastiske sammenhænge uden noget hold i virkeligheden. Til Bøttigers spændende og problematiske myter om Dråby hører:

- At Dråby er ældre end Ebeltoft og var en betydelig by ("Adelbyen") før denne.
- At kirkens størrelse er bevis for, at Dråby var en stor by.
- At Dråby var havneby med havnegade i vikingetiden og/eller middelalderen.
- At der har været en borg ved Hogsborg.
- At der lå en borg inde i selve Dråby på stedet, hvor Borggård ligger i nyere tid.

- At der i Dråby var en betydelig kongsgård, hvorfra Hasnæs halvøen blev styret.
 - At der var et kloster i Dråby eller nærmeste omegn.
- Disse spændende Dråby-myter efterprøves indgående i fremstillingen i denne bog.

Bogen sætter særlig fokus på Dråby Sø som afgørende for, at byen grundlagdes lige netop her. Stedet har haft en attraktiv beliggenhed for landbrugere og fiskere.

En bog med tusinder af oplysninger fra mange århundreder kan ikke være uden fejl og mangler.

Nuværende og tidligere dråbyensere vil kunne bidrage med supplerende oplysninger til hver eneste side i bogen. Der vil også være fejl, som burde rettes.

Suppleringer og berigtigelser modtages med taknemlighed. Det vil løbende blive overvejet, om der er behov for udgivelse af en revideret udgave.

Med venlig hilsen

Mogens Møller
Grønland 9B
8500 Grenaa
Mobil: 3048 0044
(Fastnet: 8632 0044)
Email: mogens.moeller@stofanet.dk

Begivenhedsoversigt

Mange af begivenhederne i nedenstående oversigt har betydet markante ændringer i bybilledet. Oversigten kan derfor bl.a. bruges til omtrentlig datering af gamle fotos:

- 1060 Søslag i Djurså ved Grenaa mellem Svend Estridsøn og Harald Hårderåde.
- 1157 Svend Grathe lander i "Grindaa-Bugten" efter Blodgildet i Roskilde.
- 1165/1167 Grenaa plyndres af den norske høvding/konge Erling Skakke.
- 1240 ca. Dråby nævnt første gang - som Dragbby i kong Valdemar Sejrs Jordebog.
- 1250 ca. Grenaa fik købstadsrettigheder.
- 1301 Ebeltofts ældste kendte købstadsrettigheder.
- 1329 Henniken Hinceri nævnes som præst i Dråby.
- 1441 Peter Andersen nævnt som præst i Dråby.
- 1479 Christen Hindzøn omtalt som præst i Dråby.
- 1400 og Dråby Kirke blev af familierne Gøye og Rosenkrantz udvidet til prestigebyggeri.
- 1500-tallet Kirkens størrelse blev af præsten L. J. Bøttiger i 1893 anført som et argument for, at Dråby måtte have været en havneby indtil ca. 500 år forinden. Mange andre har siden støttet dette.
- 1516 Anders Glad får præsteembedet ved Dråby Sogn.
- 1521 ca. Første rådhus (tinghus) i Ebeltoft opføres.
- 1524 Dråby Kirke betaler 40 mark til landehjælpen.
- 1532 Degn kaldes til Dråby og Ebeltoft.
- 1545 Kong Christian III. besøger Ebeltoft og Grenaa.
- 1566 Uenighed med fru Ide Ulfstand om udnævnelse af ny præst til Dråby Sogn.
- 1641 Præsten Jens Nielsen Lyngbye har endnu ikke udstået kirkens disciplin for sin banden i Dråby Kirke.

- 1722 Christian Benzon opretter stamhuset Skærsø og bygger Dråby skole.
- 1808 Søgård brænder og udflyttes til søen, hvorved den får sit navn,
- 1856 Ny kirkegård anlægges nord for byen.
- 1869 Dragsbækgård færdigudflyttet.
- 1873 Vindmøllen på Mølleskrænten (Dråby Bygade 19) opføres.
- 1877 Borggård får nye bygninger på uændret beliggenhed.
- 1883 Den nye forskole bygges.
- 1884 Gården "Ved Havet" Dråby Strandvej 11-13 opføres som en afbyggergård fra den oprindelige gård nr. 1 ved Dråby Bygade 22.
- 1884 Nedbrænder 2 gårde og 4 huse:
- Enkefru Marie Jensens hus.
 - Sognefoged Niels Rasmussen Mortens gård (nr. 3), Dråby Bygade 16. Udflyttet og genopført som gården Strandhøj, Karlsbjergvej 2.
 - Bager Ole Benzons gård (nr. 4). Bysvinget 1.
 - Skrædder Anton Jensens hus, Dråby Bygade 23.
 - Huset ved siden af Skrædder Anton Jensens hus.
 - Huset hvor i 1950-erne boede Søren og Kathrine Thygesen, Bysvinget 3.
- 1890-95 Telefonnettet til Dråby via forbindelsen til Ebeltoft på pæle langs bygaden. Lærer Ole Karl Kristensen tilsluttes under Ebeltoft central.
- 1897 o.s. Gården Dråby Kirkevej 1 opføres.

- 1900 ca. Byens fælles maltekølle øst for kirken og syd for nuværende p-plads nedbrydes.
- 1901 Jernbane anlægges med stoppested ved Dråby og station ved Skærsø.
- 1902-07 Gl. skole får en ny tilbygning mod øst i form af en vinkel med forgang. (Efter 28/11 1902 iflg. forsikringen.)
- 1904 Gartner Jens Olsen bygger nyt beboelseshus Dråby Bygade 10B.
- 1906 Møllegårdens opførtes senest dette år, hvor den ses på et postkort.
- 1906 Villaen Dråby Søvej 13 bygges - var kæmnerkontor med tjenestebolig 1944-70.
- 1906 Arbejde med ændring af kirketårnets indgangsparti på foto af elever ved forskolen.
- 1909-10 Søens vandstand sænkes drastisk.
- 1910 ca. Den gamle skole får nedrevet sit tørvehus mod syd og opført et nyt mod vest.
- 1909-11 Gård nr. 1 ved Dråby Bygade 22 ejet af Marinus Hansen udflyttes til Storkhøjvej 3 og kaldes Bredil, senere Højvang.
- 1910 Fælles vandværk opføres. Med vindmølle, som fjernes på et tidspunkt efter elforsyningens fremførsel til byen. (Ny vindmølle opstillet i 1940.)
- 1920 Elforsyning fremføres til Dråby med ledningsnet på pæle.
- 1920 Huset Dråby Bygade 8 nedbrænder og erstattes af villa "Arnak".
- 1920 ca. Købmand Johannes Andersen får butik i Windelins nedlagte bageri Bysvinget 1.

- 1922 Gartner Jens Olsen bygger villa Engly, Dråby Bygade 20 på grund fra gård nr. 2 til aftægtsbolig.
- 1922 Ny smedje opføres på den gamles grund Bysvinget 6 og nu med beboelseshus.
- 1927 Villaen Dråby Bygade 12 overfor forskolen opføres af Alfred og "Mitte" Hansen.
- 1928 Kuk Ane sælger huset på matr.nr. 17 d, Bysvinget 2 til købmand Johannes Andersen, som lader det nedrive og bygger købmandsbutik.
- 1929 ca. Benzintank oprettes ved Peder Kannegaards vognmandsforretning ved villa Engly, Dråby Bygade 20 umiddelbart nord for bageriet.
- 1930 Villa Mølleskrænten, Dråby Bygade 19 bygges ved vindmøllen.
- 1930 Hus mellem plejehjemmet kaldet "Anstalten" eller "Asylet" og Pajhullet, ejet af Mathilde Pedersen Grav og beboet af Kuk Ane, brandskades og nedbrydes.
- 1931 Brugsforeningen overtager købmandsbutikken med benzintank. Tanken står op til 1950-erne ude midt i vejkrydset i et trekantareal mellem brugsen og huset Dråby Bygade 16 med vognmand Verner Jensen og fru Jenny.
- 1932 Gård nr. 6 nedbrænder. Gartner Windelin opfører drivhuse på tomten.
- 1933 Vindmøllen på Mølleskrænten nedbrydes af ejeren Sofus Jørgensen.
- 1934 Nyt bageri med bolig opføres på ejendommen Dråby Bygade 18.
- 1938 Bungalow opført på Dråby Bygade 21 til aftægt

for Marinus og Marie Hansen.

- 1940 Vindmølle opstilles igen ved det nu eldrevne vandværk på grund af energiforsyningsproblemer under besættelsen og den kørte endnu sidst i 1950-erne.
- 1940 Akton Mikkelsen opfører savværk, hvor der nu er p-plads overfor Dråby Søvej 17.
- 1942 Trollduset nedbrænder og nedbrydes (lå umiddelbart nord for Dråby Bygade 51).
- 1943 Skærsøs forpagter Jens Westergaard Hansen bygger savværk Dråby Bygade 24.
- 1943 Villa Bakkely Dråby Bygade 51 opføres med cementstøberi i grusgraven.
- 1944 Brugsforeningen nedriver sin gamle bygning og opfører en ny.
- 1951 Vejene i brugskrydset omlægges og sænkes.
- 1953 Brugsen ombygges til den størrelse, som den havde resten af dens tid.
- 1953 Rasmus Rasmussen og Mary opfører "Lykkebo" med mejeriudsalg Dråby Søvej 7.
- 1958 Præstebolig opføres Dråby Søvej 4, hvor gammelt bindingsværkshus nedrives.
- 1976 Sakkerhuset, Dråby Søvej 23 nedrives og erstattes af nyt parcelhus.
- 1991 Brugsen på Bysvinget ved bygaden lukkes og videreføres som købmandsbutik.
- 2001 Købmandsbutikken nedbrænder og indrettes til boliger.
- 2003 Stuehuset fra husmandsstedet (den tidligere gård nr. 11 "I Bakken") Dråby Bygade 6

nedrives og erstattes af nyt parcelhus i oprindelig gammel stil.

Djursland-halvøen og Hasnæs-halvøen

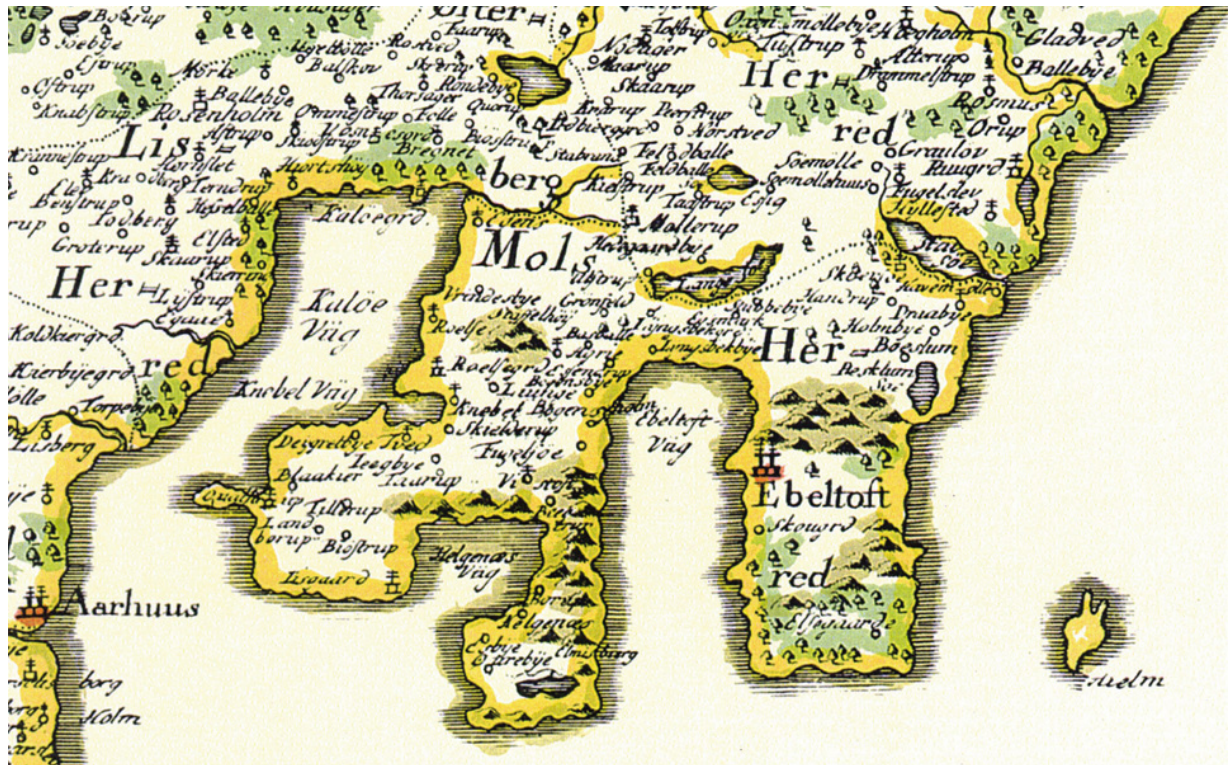

Fig. 1. Udsnit af landkort fra 1767 i Den Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1768. Dråby er alt for langt mod nord og uden søen – det var ikke nogen kendt by.

Halvøen Djursland afgrænses mod vest ved naturgivne forhold, der har været afgørende for, om områdets beboere ansås for djurslændinge. Grænsen for Djursland er omtrent som følger: Fra Randers Fjord ned til Drastrup – derfra lidt vestligt for og langs med Randers-Ebeltoft-landevejen ned til Mørke – og derfra i en linje mellem Rodskov og Ugelbølle ned til Kalø Vig.

I vikingetiden sejlede man ind i landet ad Djurså (Dyrså), som fra Grenaa gik over i Djursø (Dyrsø). Djursø strakte sig